

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Effecta. Capvt XLIX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Exemplum istius confutationis habes in Arnobio contra Ethnicos, qui Christianos orbis terrarum omnium malorum fontem extitisse dicebant, hoc ille primò in irrisione traducit.

Arnob. l. 1.
advers. gen-
tios.

Nunquid (inquit) postquam Christiani esse cœperunt in contrarias qualitates, prima illa elementa mutata sunt, ex quibus res omnes consensus est esse concretas. Nunquid machinæ huius, & molis, qua uniuersi regimur, & continemur inclusi, parte est in aliqua relaxata, aut dissoluta constructio? Nunquid vertigo hæc mundi primigenij motus moderamen excedens, aut tardius reperere, aut præcipiti cœpit volubilitate raptari? Nunquid ab occiduis partibus attollere se astra, atque in ortu signorum fieri cœpta est inclinatio? Nunquid ipse siderum Sol princeps, & cuius omnia luce vestiuntur, atque animantur calore, exarsit, inreperuit, atque in contrarios habitus moderaminis soliti temperamenta corrupit? Nunquid Luna desijt redintegrare se ipsam, atque in veteres formas nouellarum semper restitutione traducere? ita ludit per interpretationem) mox ea, quæ imputantur Christianis ante Christianos contigisse conuincit. Casus, inquit, frequentissimi grandinis accidunt, in literis præcis non videmus imbres saxeos totas sæpe comminuisse regiones, difficiles pluinæ sata faciunt emori, & sterilitatem indicunt terris. Immunis enim antiquitas malis ab his fuit, cum etiam flumina cognouerimus ingentia limis inhoruisse siccatis. Pestilentia contagia vrunt genus humanum. Annalium scripta perecurrere, uniuersas disceris gentes sæpenumerò desolatatas, & viduatas suis esse cultoribus. (Deinde) quando est humanum genus aquarum diluuijs interemptum, non ante nos? Quando myadus incensus in fauillas, & cineres dissolutus est, non ante nos? Quando vrbes amplissimæ marinis coopertæ sunt fluctibus, nõ ante nos? & cætera, quæ ille vastè profertur. Mox confutatis istis, quæ afferebantur causis alias subiicit.) *Quid si enim prima materies, quæ in rerum quatuor elementa digesta est, miseriarum omnium causas suis continet incitationibus inuolutas? Quid si siderum motus certis signis, partibus, temporibus, lineis, pariunt hæc mala, & subiectis afferunt variorum discriminum necessitates. Quid si statis temporibus rerum vicissitudines sunt, atque vt in maritimis. a flibus, mo-*

dò secundæ res affluunt, modò rursus reslunt malis reciprocantibus prospera? Quid si materia: fax ista, quam sub nostris calcamus ingressibus, hanc habet sibi legem datam, vt expiret nocentissimos halitus, quibus corruptus aer iste, & corporibus labem ferat, & negotia infirmet humana. Quid si, quod proximum vero est, quicquid vobis videtur aduersum mundo non est malum.) Sic poterit hic locus discretè amplificari.

Effecta.

CAPVT XLIX.

EX ijs, quæ de causis hætenus dicta sunt, facile est effectorum rationem cognoscere, quando effecta sunt orta de causis, & habent perpetuum inter sese commercium. Quò fit vt causæ in quatuor distinctæ species; tot effectorum erent genera: Est enim suis cuique effectus, quasi soboles addita, ex quo virium suarum capit argumentum. Homo corporeus est, videtur, tangitur, palpat, hoc habet à materia: ratiocinatur, intelligit, sapit, & id nactus est à forma: Tres facultates in vna anima præcellentes obtinet, intellectum, voluntatem, & memoriam. Causæ efficientis, hoc est Dei vnus in tribus personis character est eximus, & maximus. Ad æternum bonum se, suaque dirigit, ad hoc finis proprius impellit. Ita quæque causa distinctos sortitur effectus. Est autem huius loci vsus amplissimus, idemque fecundissimus. Si genus demonstratiuum species, sapius hoc perrexitur loco: quid enim illa rerum gestarum commemoratio aliud continet, quam effecta? Si iudicialis generis habeatur ratio, hoc loco fulcitur; cum præsertim, tam frequens facti, vel infecti quæstiones agitentur. In deliberatiuo quoque genere multa necessariò effecta, sapius expromenda sũt, sed hæc in rōis. Nunc si accuratius consideretur, ad tria potissimè vtilissimus inuenietur. Primum est, quod res eas, quæ sua natura rexit, & quasi tenebrarum lacris vallauit, effectorum beneficio, quasi per sobolem parentes agnoscamus. Si non plena, saltem rudis cognitione. Sic Deus O. M. ex effectis agnoscitur, vt argumentatur Minutius. *At enim, Minutius quem colimus Deum, nec ostendimus, nec videmus. Imò ex hoc Deum credimus, quod eum uis sentire possumus, videre non possumus.* In operibus.

Vide Cic. in
Topic. lib.
67.

Vt in effecta
vri amplifi-
mus.

Minutius
lib. in C. 1.

Deus enim eius, & in mundi omnibus motibus virtutem eius, semper præsentem aspiciamus: cum tonat, fulgurat, fulminat, cum serenat. (Deinde) Erras o homo, & falleris. Unde enim Deus longè est, cum omnia cœlestia, terrenaque, & quæ extra istam orbis prouinciam sunt, Deo cuncta plena sunt? Vbi que non tantum nobis proximus, sed infusus est. In Solem adeo rursus intende: cœlo affixus, sed terris omnibus sparsus est. Pariter præsens vbi que interest, & miscetur omnibus, nusquam enim claritudo violatur: Quâto magis Deus auctor omnium, ac speculator omnium, à quo nullum potest esse secretum, tenebris interest, interest cogitationibus nostris, quasi alteris tenebris? Non tantum sub illo agimus, sed cum illo (vt propè dixerim) viuimus. Ne nobis de nostra frequentia blandiamur, multi nobis videmur, sed Deo admodum pauci sumus.

D. Cypr. lib. de bono patientis.

Sic ex eo quod videamus Dei nutu, tempora obsequi, spirare ventos, fontes fluere, grandescere mellium copias, fructus nitescere vinearum, exuberare pomis arbuta, nemora frondescere, prata florere, Dei bonitatem laudat Cyprianus. Ex eodem loco petuntur virtutum, vitiorum, affectuum, quæ oculis corporis minime patent argumenta. Ira non videtur? Audax, & minax iratorum vultus, tristis frons, torua facies, citatus gradus, iniqua manus, color verius, crebra, & vehementius acta suspiria iræ soboles, satis arguunt, qualis mater ipsa sit, si adhuc ignoras? Vnde, vt per iram spumant apris ora, dentes acuntur attritu: Taurorum cornua iactantur in vacuum, & arena pulsu pedum spargitur: Leones fremunt, instantur iratis colla serpentibus, rabidorum canum tristis aspectus est, ignorare non poteris, non leue monstrum esse, à quo tantus in omnibus animantibus furor pariat. Si turbinem nescis, rapta ab eo armamenta, & totas naues in sublime elatas agnosce, quam vehemens, & furiosus sit agnosces.

II. Ad narrationes, & descriptiones plurimum valent effecta, ex ijs enim res clarissime subiiciuntur oculis. Sic canina fames describitur ab Ouidio.

— petit ille dapos sub imagine somni,
Oraque vana mouet, dentemque in dento
fatigat.
Exercetq; cibo delusum guttur inani,
Proq; epulas tenuis, nequequam ashorat au-
roras.

Vt vero est expulsa quies, furit ardor dicendi
Perque avidas faucibus immensa quo viscera
regnat:
Nec mora, quod ponsus, quod terra, quod educat
aer,
Pescit, et appositis quaritur ieiunia mensis,
Inque epulas epulas quarit, quod quo urbibus
esse,
Quodque satis poterat populo, non sufficit
vni,
Plusque cupit, quo plura suam domitii in
alium.
Similia sunt infinita, quæ in libro descriptionum reperies.

III. Ad amplificationes aptissimi sunt effectus, & quo plures sunt, eò fusius rem extendunt. Recte autem tractantur per congeriem vibratam, & intercisam, vt *Patientia est*, quæ nos Deo commendat & seruat: Ipsa est, quæ iram temperat, quæ linguam frenat, quæ mentem gubernat, pacem custodit, disciplinam regit, libidinis impetum frangit, tumoris violentiam comprimit, incendium similitatis extinguit, coercet potentiam diuitum, inopiam pauperum refouet, tuetur in virginibus beatam integritatem, in viduis laboriosam castitatem, in coniunctis, & maritatis indiuiduam charitatem, facit humiles in prosperis, in aduersis fortes, contra iniurias, & contumelias mites, &c.

D. Cypr. de bono patientia.

Vis huius argumenti.

Quod ad vim, & usum argumenti atinet, non est vbi que ratum, malum esse causam, ex qua mali effectus prodeunt, fit enim plerumque, vt ex alio fonte manent effecta, quæ certis causis ascribimus, cum ipse tantum per accidens concurrant, vt non est ferrum malum, quod interficit, sed nos ipsi improbi, qui id in mala nostra conuertimus, quod aduersus feras datum est. Et ita Seneca ventos bonos esse probat ab effectis permultris. Dedit, inquit, Deus ventos ad custodiendam cœli, terrarumque temperiem, ad euocandas, suppressendasque aquas, ad alendos satorum, arborumque fructus: quos ad maturitatem cum alijs causis adducit ipsa iactatio, attrahens cibum in summa, & ne torpeat promouens, &c. At si lacerant nauigia nostrum peccatum est, qui per auaritiam elementa mundi confundimus.

Senec. lib. 5. qua. nat.

A a A a